

SŁUCH A PRACA
W ZAWODZIE
KIEROWCY

ZUS

WPROWADZENIE

Kierowcy i operatorzy pojazdów stanowią jedną z wiodących grup osób pod względem częstości wypłacania przez ZUS rent z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy.

Kierowca odpowiada nie tylko za bezpieczeństwo własne, ale również za bezpieczeństwo przewożonych przez siebie osób, w tym dzieci, a także za bezpieczeństwo innych użytkowników dróg (pieszych, rowerzystów, innych kierowców).

Dla bezpiecznego prowadzenia pojazdów mechanicznych konieczna jest dobra sprawność psychoruchowa, tzn. szybka i prawidłowa reakcja kierowcy na bodźce postrzegane przez narządy zmysłów. Najważniejszymi zmysłami dla bezpiecznego prowadzenia pojazdów samochodowych są narządy wzroku i słuchu.

Słuch warunkuje reakcję kierowcy na sygnały dźwiękowe/alarmowe dochodzące z zewnątrz pojazdu (klakson innego samochodu, sygnał pojazdu uprzywilejowanego,

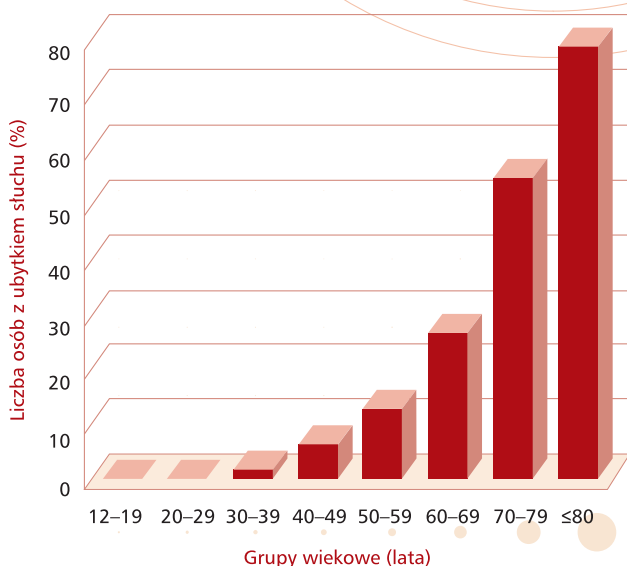
np. karetki pogotowia), jak i z wewnątrz pojazdu (komunikaty pasażerów). Prawidłowy słuch warunkuje dobrą sprawność psychoruchową, w tym spostrzegawczość i szybkość reakcji na bodźce wzrokowe.

UPOŚLEDZENIE SŁUCHU A WIEK

Wraz z wiekiem ostrość słuchu może ulegać pogorszeniu. Osoby starsze osiągają gorsze wyniki w testach sprawności psychoruchowej, co może przekładać się na wzrost wypadkowości.

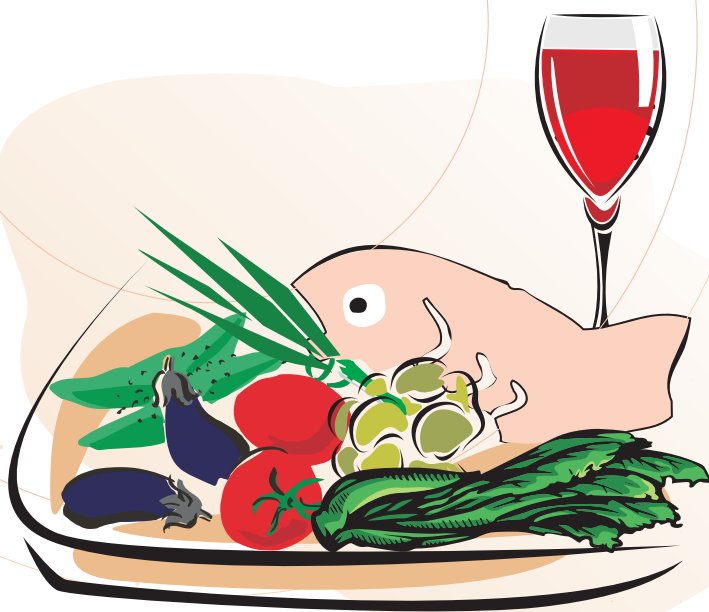
Proces „starzenia się” narządu słuchu jest szczególnie zauważalny u osób po 50. roku życia.

Częstość uszkodzenia słuchu w zależności od wieku

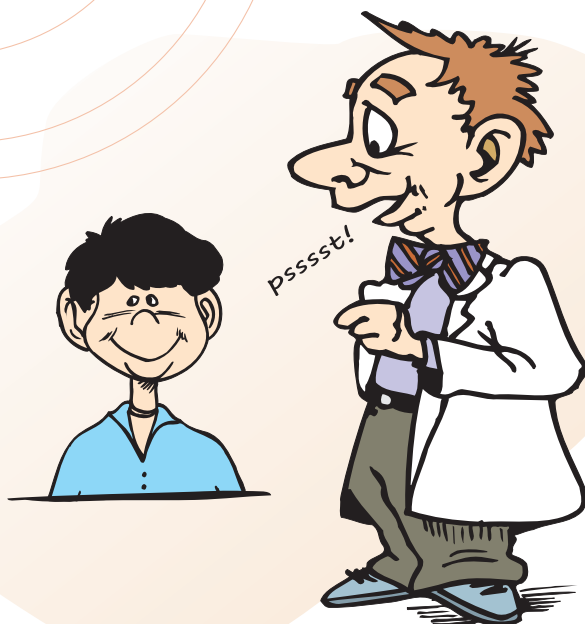
U osób poniżej 50. roku życia niedosłuch występuje jedynie u kilku procent ludzi, a u osób powyżej 50. roku życia dotyczy aż do 77% ludzi.

Podatność na rozwój uszkodzenia słuchu związanego z wiekiem zależy od uwarunkowań genetycznych, na które nie mamy wpływu, jednak również w znaczącej mierze od czynników środowiskowych i zdrowotnych, którym możemy zapobiegać lub których możemy unikać. Ryzyko uszkodzenia słuchu zwiększają zwłaszcza takie czynniki jak narażenie na hałas i substancje chemiczne, palenie papierosów, otyłość, czy nadciśnienie. Dla zachowania dobrego słuchu do późnych lat życia ważna jest zdrowa dieta, zawierająca dużo warzyw, owoców i ryb. Ochronny wpływ mają również substancje zmniejszające tzw. „stres oksydacyjny”, do których zalicza się witaminy, mikroelementy, a także czerwone wino.

KIEDY PODEJRZEWAĆ I JAK POTWIERDZIĆ USZKODZENIE SŁUCHU

Pogorszenie słuchu związane z wiekiem, czy też z narażeniem na hałas rozwija się bardzo powoli i skrycie, stąd początkowo może pozostawać niezauważone. Pierwsze symptomy pogorszenia ostrości słuchu to głośniejsze nastawianie radia czy telewizora, częste proszenie o powtórzenie pytania, aby je zrozumieć, czy też pogorszenie rozumienia mowy w hałaśliwym otoczeniu, np. rozmawiając w tym samym czasie z wieloma osobami. Objawem wskazującym na możliwość niedosłuchu może być również szum uszny, tzn. słyszenie różnych dźwięków w jednym lub obu uszach (np. pisków, szmerów), które nie mają źródła w świecie zewnętrznym. Słuch bardzo łatwo zbadać samemu, oceniając odległość z jakiej rozumiemy każdym uchem słowa wymawiane szeptem. Prawidłowo jest to odległość 4–6 m. Gdy słuch jest osłabiony odległość ta zmniejsza się do 1–3 m, gdy słuch jest przytępiony – poniżej 1 m.

USZKODZENIE SŁUCHU A PRACA W ZAWODZIE KIEROWCY

Kierowcy z uszkodzonym słuchem mogą mieć trudności w rozpoznaniu i prawidłowej identyfikacji dźwięków mających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego (np. sygnały ostrzegawcze, dźwięk nadjeżdżającego innego pojazdu). Przy uszkodzeniach słuchu niewielkiego stopnia występują problemy tylko z cichymi dźwiękami i deficyt ten można wyrównać wzmożoną uwagą i koncentracją. W przypadku głębszych niedosłuchów czas reakcji na bodziec dźwiękowy wydłuża się. Długo trwający niedosłuch prowadzi do nieprawidłowości przetwarzania dźwięków w mózgu. Wszystkie te zaburzenia mogą powodować pogorszenie sprawności psychoruchowej kierowcy i zmniejszenie bezpieczeństwa kierowania pojazdem samochodowym.

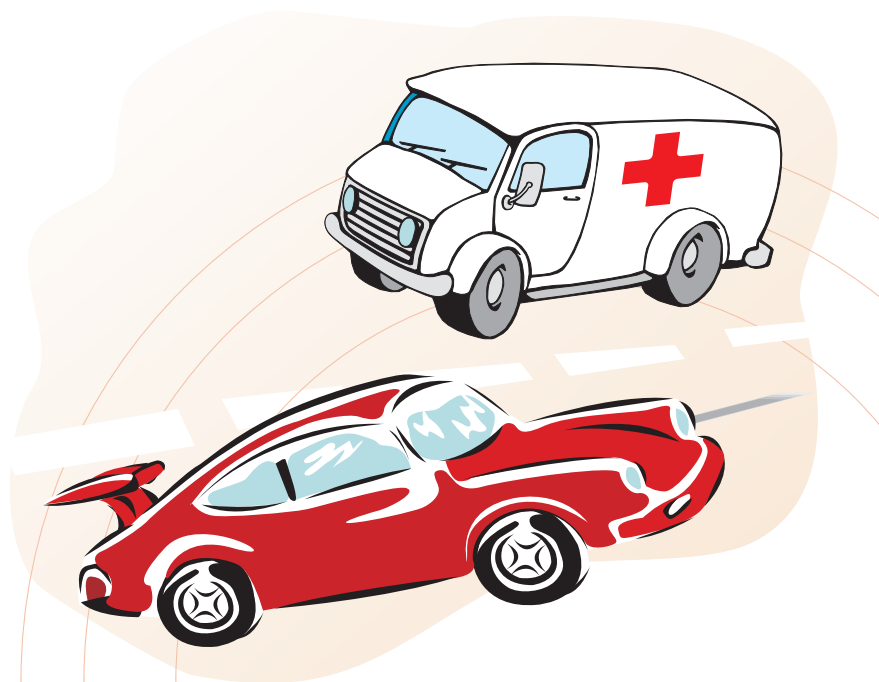
CO TO JEST SŁYSZENIE PRZESTRZENNE I DLACZEGO JEST WAŻNE

Prawidłowo dźwięki odbierane są symetrycznie prawym i lewym uchem. Zapewnia to człowiekowi tzw. słyszenie przestrzenne, co oznacza, że osoba z prawidłowym słuchem ma zdolność lokalizacji skąd dochodzi dźwięk, oceny kierunku i szybkości przemieszczania się dźwięku oraz oceny odległości od źródła dźwięku. Informacje te znacznie wspierają orientację wzrokową, a kierowca lepiej kontroluje sytuację na drodze.

Przedstawmy to na przykładzie jadącej na sygnale karetki pogotowia.

Początkowo, gdy tylko słyszymy sygnał karetki pogotowia, nie bardzo nawet orientujemy się czy jedzie

po naszym pasie czy po przeciwnym, czy zbliża się czy oddala. Budzi to nasz niepokój i irytację wynikającą z niemożności podjęcia właściwej reakcji ustąpienia pierwszeństwa. Dopiero po krótkiej chwili, gdy nasze „uszy” dokonają pełnej analizy przestrzennej sygnału dźwiękowego karetki, lokalizujemy miejsce, z którego dochodzi dźwięk, kierujemy w tę stronę wzrok, dostrzegamy pojazd uprzywilejowany i spokojnie podejmujemy decyzję co zrobić, aby umożliwić pojazdowi uprzywilejowanemu swobodny przejazd.

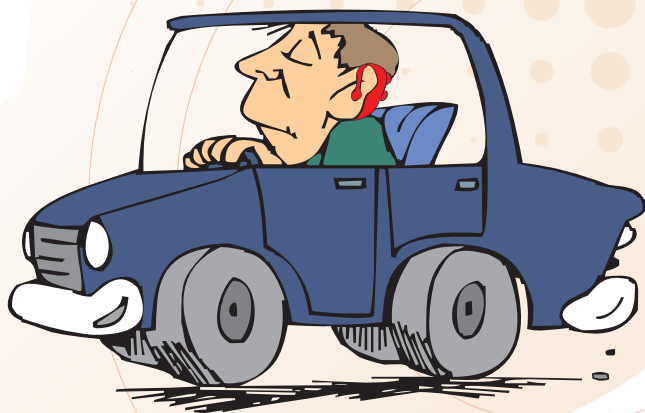

Dla zachowania prawidłowego słyszenia przestrzennego ważna jest nie tylko ostrość słuchu, ale również jego symetria, ponieważ proces ten zachodzi w oparciu o analizę różnic w parametrach fali dźwiękowej, dochodzącej do prawego i lewego ucha. Wynika z tego, że powinniśmy dobrze słyszeć na oba uszy. Przy jednostronnych lub asymetrycznych uszkodzeniach słuchu słyszenie przestrzenne ulega znacznemu pogorszeniu lub całkowitemu wyłączeniu. Prowadzi to do upośledzenia słyszenia kierunkowego, tzn. osoba nie jest w stanie szybko i prawidłowo ocenić, z jakiego kierunku dochodzi dźwięk. Znacząco zmniejsza się więc bezpieczeństwo uczestnictwa w ruchu drogowym.

APARAT SŁUCHOWY A PRACA KIEROWCY

Osoby z niedosłuchem wykonujące prace wymagające dobrej sprawności narządów zmysłu, do których zaliczani są kierowcy posiadający prawo jazdy kategorii C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D, D+E powinny być zaopatrzone w aparaty słuchowe. Ich zadaniem jest przywrócenie sprawnego procesu komunikowania się z otoczeniem. Obecne aparaty słuchowe stanowią dyskretną, powszechną, częściowo refundowaną, ogólnie dostępną formę rehabilitacji uszkodzonego słuchu. Warunkiem dopuszczenia przez lekarza do pracy osoby w aparacie słuchowym jest spełnienie wymaganych dla danego stanowiska kryteriów ostrości słuchu ocenianej podczas badania rozumienia szeptu.

Stosując aparaty słuchowe podczas wykonywania pracy kierowcy trzeba pamiętać o kilku zasadach:

Aparat słuchowy musi być indywidualnie dobrany do typu i głębokości uszkodzenia słuchu.

W przypadku obustronnych uszkodzeń słuchu aparaty należy nosić na oba uszy, tak aby zapewnić prawidłowe słyszenie przestrzenne.

Aparat słuchowy wymaga okresowej kontroli technicznej, regulacji i czyszczenia przeprowadzanego w punktach protetycznych.

Jeżeli używamy aparaty słuchowe od niedawna, powinniśmy się do nich przyzwyczaić (przejsć proces adaptacji) nosząc je regularnie, gdyż inaczej podczas prowadzenia pojazdów mogą wpływać na rozpraszanie uwagi.

Prowadząc pojazdy mechaniczne musimy mieć założone, sprawnie działające aparaty słuchowe oraz posiadać zapasowe baterie.

W przypadku kierowców niedosłyszających posiadających prawo jazdy kategorii C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D, D+E w orzeczeniu lekarskim dokonany zostaje wpis ze stosownym kodem. Kierowcy ci w trakcie przeprowadzanej kontroli drogowej mają obowiązek posiadać założone i sprawne aparaty słuchowe.

Należy unikać jazdy w aparacie słuchowym przy otwartej szybie, gdyż grozi to jego uszkodzeniem (np. zamoczeniem) i stwarza niekorzystne warunki akustyczne, co może zmniejszać skuteczność ich stosowania.

Do kontrolnych badań słuchu zgłaszamy się w sprawnych aparatach słuchowych, dobrze jeśli wcześniej sprawdzimy sami lub w punkcie protetycznym czy w założonych aparatach słuchowych rozumiemy szept z odległości wymaganej w kwalifikacji do danego stanowiska pracy.

Kierowcy oraz osoby prowadzące pojazdy uprzywilejowane lub służbowe powinny używać aparatu słuchowego nawet w przypadku jednostronnego lub asymetrycznego uszkodzenia słuchu. W przypadku obustronnego uszkodzenia słuchu tylko protezowanie obu uszu daje możliwość przywrócenia funkcji słyszenia przestrzennego, niezbędnego dla bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym.

PRZEPISY PRAWNE

Zgodnie z zaleceniami Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi kierowcy i operatorzy sprzętu drogowego powinni mieć dobry słuch, tzn. słyszeć szept z odległości min. 3 m każdym uchem.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców z dnia 18 lipca 2014 r., w przypadku **kierowców posiadających prawo jazdy kategorii C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D, D+E**, starających się o pozwolenie kierowania tramwajem oraz występujących o zezwolenie na kierowanie pojazdem uprzywilejowanym lub przewożącym wartości pieniężne konieczne jest:

1/ zachowanie możliwości swobodnego porozumienia się na drodze słuchowej, co oznacza rozumienie mowy wymawianej szeptem z **odległości nie mniejszej niż 1 metr** w uchu lepiej słyszającym, w tym również przy zastosowaniu aparatu słuchowego lub implantu słuchowego,

2/ zachowanie czynnościowej sprawności układu równowagi oraz brak zaburzeń widzenia spowodowanych uszkodzeniami tego narządu.

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

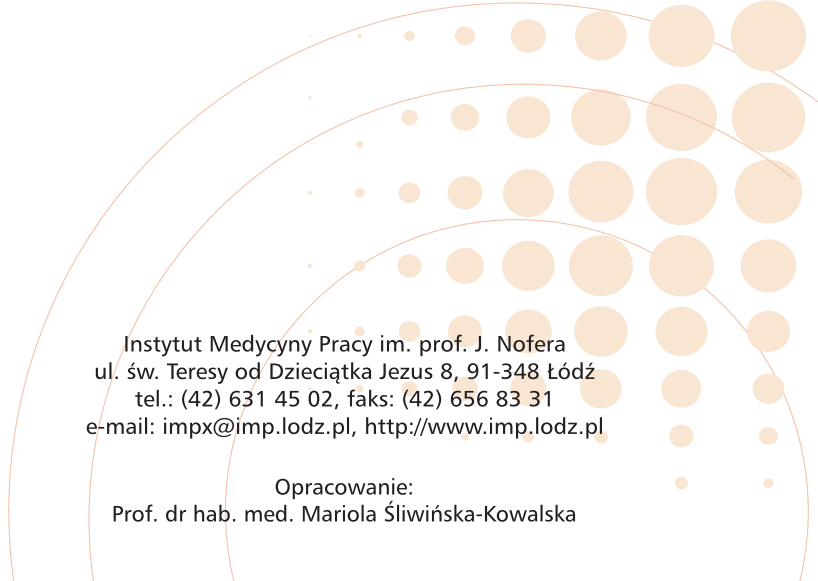
Warszawa, dnia 18 lipca 2014 r.

Poz. 949

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA¹⁾

z dnia 17 lipca 2014 r.

w sprawie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców²⁾

Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera
ul. św. Teresy od Dzieciątka Jezus 8, 91-348 Łódź
tel.: (42) 631 45 02, faks: (42) 656 83 31
e-mail: impx@imp.lodz.pl, <http://www.imp.lodz.pl>

Opracowanie:
Prof. dr hab. med. Mariola Śliwińska-Kowalska

*Druk sfinansowano
z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*

ZUS